

Ο σωτηριολογικός χαρακτήρας της υμνολογίας των Χριστουγέννων

[Ορθοδοξία](#) / [Θεολογία](#)

[Λάμπρος Σκόντζος, Θεολόγος](#)

Η μεγάλη δεσποτική εορτή των Χριστουγέννων μας προσφέρει μια πλούσια πνευματική πανδαισία ευφροσύνης και αγαλλιάσεως, δια των ιερών ακολουθιών και κύρια δια του μεγάλου υμνολογικού πλούτου των αγίων ημερών. Ο υμνολογικός θησαυρός της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας μας είναι κατά γενική ομολογία ανεπανάληπτος. Μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας μας αναδείχθηκαν ταυτόχρονα και σπουδαίοι ποιητές. Περισσότεροι από πενήντα χιλιάδες υμνογραφικά αριστουργήματα κοσμούν την πολυποίκιλη λατρεία μας. Αυτά είναι αναμφίβολα προϊόντα βαθιάς πίστεως και υγιούς θρησκευτικότητας, γνήσια αναθήματα της ψυχής στην Εκκλησία. Ιδιαίτερα οι ιεροί υμνογράφοι επιστράτευσαν όλη την ποιητική τους έμπνευση για να κοσμήσουν με ύμνους άφθαστης τελειότητας τις μεγάλες εορτές του ενιαυτού. Πλήθος επώνυμοι και ανώνυμοι υμνογράφοι απέδωσαν με τους ύμνους τους τέλεια τα σωτήρια νοήματα των εορτών αυτών. Το γεγονός αυτό, τον τελευταίο καιρό, έγινε αντικείμενο μελέτης ακόμα και από

ετερόδοξους μελετητές.

Η μεγάλη εορτή των Χριστουγέννων, την οποία θα εορτάσει για μια ακόμα φορά η Χριστιανοσύνη με λαμπρότητα, έχει εμπλουτισθεί με θαυμάσιους ύμνους από επώνυμους και ανώνυμους υμνογράφους, οι οποίοι μέσω αυτών προσπάθησαν και απέδωσαν με επιτυχία το μεγάλο και απερινόητο γεγονός της Θείας Ενανθρωπήσεως.

Μέσα από την θεόπνευστη πέννα των αγίων υμνογράφων μπορούμε να, όχι να κατανοήσουμε, αυτό είναι αδύνατο, αλλά να βιώσουμε το μέγα και κοσμοσωτήριο γεγονός της Κατά Σάρκα Γεννήσεως του Λυτρωτή μας Ιησού Χριστού, την Θεία Ενανθρώπηση, δια της οποίας ο Θεός της αγάπης και της αμέτρου φιλανθρωπίας, «Θεός εφανερώθη εν σαρκί» (Α΄ Τιμ.3,16), έγινε άνθρωπος «ίνα Θεόν τον Αδάμ απεργάσηται» (τροπάριο Χριστουγέννων). Κατά τον Μ. Αθανάσιο, «Αυτός ενηθρώπησεν, ίνα ημείς θεοποιηθώμεν», κατά τον ιερό Χρυσόστομο, «Άνθρωπος γαρ εγένετο ο Θεός και Θεός ο άνθρωπος». Και όλα αυτά «ίνα την υιοθεσίαναπολάβωμεν...» (Γαλ.4,5), κατά τον Απόστολο Παύλο, να ανακτήσουμε την χαμένη υιοθεσία μας. Αυτό είναι το θεμελιώδες μήνυμα της μεγάλης εορτής, η πεμπτουσία της σωτηρίας μας.

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΩΝ ΩΡΩΝ

Αρχίζοντας από την ακολουθία των Μεγάλων Ωρών, η οποία τελείται την παραμονή της εορτής, εκτός και αν ορίζει διαφορετικά το εκκλησιαστικό τυπικό, ξεχωρίζουμε τα περίφημα ιδιόμελα τροπάρια της Α΄ Ώρας «Βηθλεέμ, ετοιμάζου,

ευτρεπιζέσθω η φάτνη...», «Νυν η προφητική πρόρρησις πληρωθήναι επείγεται...» και το θαυμάσιο δοξαστικό «Τάδε λέγει Ιωσήφ προς την παρθένον...», τα οποία εισάγουν τους πιστούς στο «ξένο» μυστήριο της Θείας Ενανθρωπήσεως. Καταπληκτικό είναι και το δοξαστικό των τροπαρίων της ΣΤ΄ Ωρας «Δεύτε, χριστοφόροι λαοί, κατίδωμεν θαύμα πάσαν έννοιαν εκπλήττον και συνέχον...», το οποίο καλεί τους πιστούς να ενσχύσουν και να δουν το μεγάλο θαύμα της ενσαρκώσεως του Θεού. Υπέροχο είναι επίσης και το δοξαστικό των τροπαρίων της Θ΄ Ωρας «Σήμερον γεννάται εκ παρθένου ο δρακί την πάσαν έχων κτίσιν...», το οποίο ομοιάζει και ψάλλεται όπως το γνωστό δοξαστικό της ακολουθίας της Μ. Παρασκευής «Σήμερον κρεμάται επί ξύλου...» (ιε΄ αντίφωνο). Οι πιστοί, οι χριστοφόροι λαοί, όπως αναφέρει ο ιερός υμνογράφος, καλούμαστε να εισέλθουμε στο χαρμόσυνο κλίμα της μεγάλης εορτής. Να αποβάλλουμε τις χονδροειδείς κοσμικές και αιρετικές αντιλήψεις για τα Χριστούγεννα και να νοιώσουμε το μεγαλείο της αγάπης του Θεού, ώστε έτσι να εορτάσουμε θεοφιλώς τη μεγάλη εορτή, ξέχωρα από τον κοσμικό συρφετό.

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

Στον Εσπερινό της εορτής επισημαίνουμε τη σπουδαιότητα των τροπαρίων των στιχηρών με αποκορύφωμα το καταπληκτικό δοξαστικό, ποίημα της μεγάλης βυζαντινής ποιήτριας Κασσιανής, «Αυγούστου μοναρχήσαντος επί της γης...», στο οποίο γίνεται σύγκριση της εγκόσμιας βασιλείας με την βασιλεία του Ενανθρωπήσαντος Θεού. Έρχεται ο Βασιλεύς των βασιλευόντων και Κύριος των κυριευόντων να ιδρύσει τη δική του αιώνια βασιλεία στις καρδιές των ανθρώπων. Υπέροχα είναι και τα απόστιχα και ιδιαίτερα το δοξαστικό «Ευφράνθητι Ιερουσαλήμ και πανηγυρίσατε, πάντες...», ένα υπέροχο ποίημα, ενθουσιώδης ύμνος στη μεγάλη δωρεά και τα αποτελέσματα της ενσαρκώσεως του Θεού Λόγου.

Η ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΟΥ ΟΡΘΡΟΥ

Στην ακολουθία του Όρθρου αξιοσημείωτα είναι τα γνωστά καθίσματα, «Δεύτε ίδωμεν πιστοί που εγεννήθη ο Χριστός...», «Τι θαυμάζεις Μαριάμ...», «Ο αχώρητος παντί πως εχωρήθη εν γαστρί...», τροπάρια υψηλής θεολογικής και ποιητικής αξίας, τα οποία έχουν σκοπό να εισάγουν τους πιστούς στο νόημα της μεγάλης εορτής. Να εξάρουν το μυστήριο της Ενανθρωπήσεως του Θεού Λόγου, το «αγγέλοις άγνωστον μυστήριον», το οποίο κατέρριψε και κατάργησε όλους τους φυσικούς νόμους και μαζί την αρχαιοελληνική φιλοσοφική αντίληψη ότι «θεός ανθρώπω ου μείγνυται».

Πάνω απ' όλα οι δύο κανόνες της εορτής «Χριστός γεννάται δοξάσατε...», ποίημα του αγίου Κοσμά του Μελωδού και «Έσωσε λαόν θαυματουργών δεσπότης...», του αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού, αποτελούν τα τελειότερα δείγματα της εκκλησιαστικής μας ποιήσεως. Και οι δύο αυτοί θεοί αυτάδελφοι, κορυφαίοι υμνογράφοι και μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας μας προκειμένου να υμνήσουν και να αποδώσουν το κοσμοσωτήριο γεγονός της ενανθρωπήσεως του Θεού, εξήντησαν πάνω σε αυτά τα δύο θαυμαστά ποιήματα όλο το ποιητικό τους χάρισμα και κύρια την ικανότητά τους να δώσουν στους πιστούς όλων των εποχών να κατανοήσουν το μεγαλείο της θείας συγκαταβάσεως και το αποτελεσματικό της σωτηρίας του κόσμου, η οποία συντελέστηκε και συνεχίζει να συντελείται ως τα πέρατα της ανθρώπινης ιστορίας αποκλειστικά από τον Ενανθρωπήσαντα Θεός μας και από κανέναν άλλον. Το ιερό δόγμα αποδίδεται στους δύο αυτούς θεσπεσίους κανόνες, κατά τρόπο τέλειο.

«Χριστὸς γεννᾶται· δοξάσατε. Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν· ἀπαντήσατε. Χριστὸς ἐπὶ γῆς· ὑψώθητε. Ἄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ, καὶ ἐνεύφροσύνῃ, ἀνυμνήσατε λαοί· ὅτι δεδόξασται», ψάλλει ο άγιος Κοσμάς, στον ειρμό της α΄ ωδής, στον πρώτο κανόνα, παραθέτοντας αυτολεξεί τον υπέροχο ποιητικό λόγο του αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου. Καλεί όλους τους λαούς να υμνήσουν το κοσμοσωτήριο γεγονός, να σκιρτήσουν από χαρά και αγαλλίαση, να αφήσουν την κατῆφεια και κάθε απαισιοδοξία. «Ἰδὼν ὁ Κτίστης ὀλλύμενον, τὸν ἄνθρωπον χερσὶν ὄν ἐποίησε, κλίνας οὐρανούς κατέρχεται· τοῦτον δὲ ἐκ Παρθένου, θείας ἀγνῆς, ὄλον

ούσιοῦται, ἀληθεία σαρκωθείς· ὅτι δεδόξασται». Σε αυτό παραθέτει την θεία αγάπη για τον άνθρωπο. «Ὅν πάλαι προεῖπεν Ἰακώβ, ἐθνῶν ἀπεκδοχὴν Χριστέ, φυλῆς Ἰούδα ἐξανέτειλας, καὶ δύναμιν Δαμασκοῦ, Σαμαρείας σκυλά τε, ἦλθες προνομεύσων πλάνην τρέπων, εἰς πίστιν θεοτερπῆ. Δόξα τῇ δυνάμει σου Κύριε». Τονίζει ο ιερός υμνογράφος την μεγαλειώδη και ελπιδοφόρα προφητεία του Πατριάρχου Ιακώβ για την γέννηση του Σωτήρα πάντων των εθνῶν από την φυλή του γιού του Ιούδα.

«Ἦλθε σαρκωθείς, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, γαστρὸς ὄν Πατὴρ, πρὸ Ἑωσφόρου γεννᾶ· τὰς ἡνίας δέ, ὁ κρατῶν τῶν ἀχράντων Δυνάμεων, ἐν φάτνη, τῶν ἀλόγων ἀνακλίνεται· ῥάκει, σπαργανοῦται λύει δέ, πολυπλόκους σειρὰς παραπτώσεων».

Εδώ εξυμνεί το μεγαλείο του Θεού Λόγου, ο Οποῖος απέβαλε την θεία μεγαλειότητα, γενόμενος άνθρωπος για να σώσει τον άνθρωπο. Αποδίδει τον αποστολικό λόγο του αποστόλου Παύλου: «Τοῦτο γὰρ φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἄρπαγμὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σκλήματι εὔρεθεις ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἐαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ» (Φιλιπ.2,5-8).

Το Κοντάκιο “Ἡ Παρθένος σήμερον...” ποῖημα του κορυφαίου ποιητῆ των κοντακίων Ρωμανού του Μελωδού, εἶναι ιδιαίτερα δημοφιλές, περιγράφοντας την υποδοχή του Θείου Βρέφους από ὅλη την κτιστή δημιουργία. Ἡ Παρθένος Μαρία, μαζί με τους αγγέλους, τους απλοϊκούς ποιμένες, τους ἐξ' ανατολῶν Μάγους, τον μυστηριώδη ἀστέρα και τη γη και το σπήλαιο, υποδέχονται το «Νέον Παιδίον» τον «προ αἰώνων Θεόν».

Στον ειρμό της ἠ΄ ὠδῆς «Θαύματος ὑπερφυοῦς ἡ δροσοβόλος, ἐξεκόνισε κάμινος τύπον· οὐ γὰρ οὐς ἐδέξατο φλέγει νέους, ὡς οὐδὲ πῦρ τῆς Θεότητος, Παρθένου ἦν ὑπέδυνηδύν· διὸ ἀνυμνοῦντες ἀναμέλψωμεν· Εὐλογεῖτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψούτω, εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας», παραλληλίζεται το μέγα θαῦμα της διασώσεως των Τριῶν ἀγίων Παίδων στη Βαβυλώνα από την φωτιά της καιομένης καμίνου, με την διάσωση της Θεοτόκου, να μην καεῖ από τον πυρ της θεότητος, που ἔφερε στα πάντα γνα σπλάχνα της.

Καταπληκτικός εἶναι ἐπίσης ο ειρμός της Θ΄ ὠδῆς «Μυστήριον ξένον, ὁρῶ καὶ παράδοξον! οὐρανὸν τὸ σπήλαιον· θρόνον Χερουβικόν, τὴν Παρθένον· τὴν φάτνην χωρίον· ἐν ᾧ ἀνεκλίθη ὁ ἀχώρητος, Χριστὸς ὁ Θεός· ὄν ἀνυμνοῦντες μεγαλύνομεν», ἐκφράζοντας το δέος των πιστῶν μπροστά στο μεγάλο μυστήριο της Γεννήσεως του Θεανθρώπου, και τη συνεργασία ολοκλήρου της ἐμφύχου και ἀψύχου δημιουργίας για να πραγματοποιηθεῖ το σωτήριο αὐτό γεγονός. Και ὄντως

είναι μέγα μυστήριο, ακατανόητο στον ανθρώπινο νου, η σάρκωση του Θεού.

Από τα τροπάρια των αίνων ξεχωρίζουμε το «Εὐφραίνεσθε Δίκαιοι, οὐρανοὶ ἀγαλλιᾶσθε, σκιρτήσατε τὰ ὄρη, Χριστοῦ γεννηθέντος, Παρθένος καθέζεται, τὰ Χερουβὶμ μιμουμένη, βαστάζουσα ἐν κόλποις, Θεὸν Λόγον σαρκωθέντα. Ποιμένες τὸν τεχθέντα δοξάζουσι. Μάγοι τῷ Δεσπότη ἄδωρα προσφέρουσιν. Ἄγγελοι ἀνυμνοῦντες λέγουσιν, Ἀκατάληπτε Κύριε, δόξα σοι», το οποίο καλεῖ τους πιστοὺς να γευθοῦν τη χαρὰ που προκαλεῖ ἡ ανατολή της ἐν τῷ σαρκωμένῳ Λόγῳ σωτηρίας.

Επίσης με το «Ὁ Πατὴρ εὐδόκησεν, ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἡ Παρθένος ἔτεκε, Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα. Ἄστηρ μηνύει, μάγοι προσκυνοῦσι, ποιμένες θαυμάζουσι, καὶ ἡ κτίσις ἀγάλλεται», ἐξαίρεται ἡ συνεργεία της Ἁγίας Τριάδος, της Παρθένου Μαρίας γιὰ τὴν πραγματοποιηθεῖσά ἡ σάρκωση τοῦ Λόγου, ἀλλὰ καὶ ἡ παρουσία τοῦ

μυστηριώδους αστέρος, των μάγων και η αγαλλίαση ολοκλήρου της φύσεως. Με το «Δεῦτε ἀνυμνήσωμεν, τὴν Μητέρα τοῦ Σωτῆρος, τὴν μετὰ τόκον πάλιν ὀφθεῖσαν Παρθένον. Χαίροις Πόλις ἔμψυχε, τοῦ Βασιλέως καὶ Θεοῦ, ἐν ᾗ Χριστὸς οἰκήσας, σωτηρίαν εἰργάσατο. Μετὰ τοῦ Γαβριὴλ ἀνυμνοῦμέν σε, μετὰ τῶν Ποιμένων δοξάζομεν• Θεοτόκε πρέσβευε, τῷ ἐκ σοῦ σαρκωθέντι, σωθῆναι ἡμᾶς» υμνείται η Παναγία μας, η οποία αξιώθηκε να γίνει το θείο δοχείο, να κυοφορήσει τον αχώρητο Θεό στα πάναγνα σπλάχνα Της.

Καταπληκτικό είναι επίσης το δοξαστικό των αίνων «Ὅτε καιρὸς, τῆς ἐπὶ γῆς παρουσίας σου, πρώτη ἀπογραφή τῆ οἰκουμένη ἐγένετο, τότε ἔμελλες τῶν ἀνθρώπων ἀπογράφεσθαι τὰ ὀνόματα, τῶν πιστευόντων τῷ τόκῳ σου• διὰ τοῦτο τὸ τοιοῦτον δόγμα, ὑπὸ Καίσαρος ἐξεφωνήθη• τῆς γὰρ αἰωνίου σου βασιλείας, τὸ ἄναρχον ἐκαινουργήθη. Διὸ σοι προσφέρομεν καὶ ἡμεῖς, ὑπὲρ τὴν χρηματικὴν φορολογίαν, ὀρθοδόξου πλουτισμὸν θεολογίας, τῷ Θεῷ καὶ Σωτῆρι τῶν ψυχῶν ἡμῶν», το οποίο κάνει λόγο για τις συνθήκες της γεννήσεως του Θείου Βρέφους. Η βασιλεία του Ρωμαίου Καίσαρα και το δόγμα απογραφής είναι κακέκτυπες εικόνες του γεννηθέντος Βασιλέως των Βασιλέων Χριστού και της νέας πολιτογραφήσεως των ανθρώπων στη βασιλεία του Θεού. Τέλος το θεοτοκίο «Σήμερον ὁ Χριστὸς, ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται ἐκ Παρθένου. Σήμερον ὁ ἄναρχος ἄρχεται, καὶ ὁ Λόγος σαρκοῦται. Αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἀγάλλονται, καὶ ἡ γῆ σὺν τοῖς ἀνθρώποις εὐφραίνεται, οἱ Μάγοι τὰ δῶρα προσφέρουσιν, οἱ Ποιμένες τὸ θαῦμα κηρύττουσιν, ἡμεῖς δὲ ἀκαταπαύστως βοῶμεν» καλεῖ τις ουράνιες αγγελικές δυνάμεις να συνεορτάσουν με τους ανθρώπους το κοσμοσωτήριο γεγονός.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΣΥΝΑΞΗΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Από την ακολουθία της επομένης ημέρας, κατά την οποία τιμάται η Θεοτόκος Μητέρα του Ενανθρωπήσαντος Θεού Λόγου, η οποία υπήρξε το πάναγνο σκεύος να κρατήσει στα αγνότατα σπλάχνα της την Θεότητα. Ξεχωρίζουμε τα απόστιχα τροπάρια του Εσπερινού «Παράδοξονμυστήριον οικονομείται σήμερον...», «Πως εξείπω το μέγα μυστήριον...». Αυτά εκφράζουν την απορία και το θαυμασμό του ποιητή για το μεγάλο μυστήριο της θείας οικονομίας. Στο δοξαστικό των αποστίχων «Ἐν Βηθλεὲμ συνέδραμον ποιμένες...» εξυμνείται η συμβολή των απλοϊκῶν εκείνων ἀνθρώπων οι οποίοι αξιώθηκαν πρώτοι εκείνοι να υποδεχθῶν τον νηπιάσαντα Θεό. Τέλος το δοξαστικό των αίνων του Ὄρθρου «Αἶμα και πυρ και ατμίδα καπνοῦ...» υμνεί την σχετική προφητεία του Ιωήλ, λέγοντας ότι το αίμα προεικόνισε την σάρκα του Σωτήρος, το πυρ την θεότητά Του και η ατμίδα του καπνοῦ το ἅγιον Πνεῦμα, «το επελθόν τη Παρθένω και κόσμωευωδιάσασαν».

Αυτή την πνευματική πανδαισία μας προσφέρει η αγία μας Εκκλησία, προκειμένου να βιώσουμε το αληθινό περιεχόμενο και νόημα των Χριστουγέννων. Να

αντλήσουμε από την θεσπέσια υμνολογία της εορτής τα σωτηριολογικά μηνύματα. Να νοιώσουμε το άμετρο βάθος της θείας αγάπης. Να γεμίσουμε την ψυχή μας με ελπίδα και αισιοδοξία ότι πια ο Εμμανουήλ, «ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός» (Ματθ.1,23), ο Οποῖος ἦρθε να μείνει για πάντα μαζί μας, να εἶναι ο Σωτήρας και Λυτρωτής μας, σώζοντας ως τα ἔσχατα της ἀνθρώπινης ἱστορίας τον «λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν» (Ματθ.1,21).

Αλλά δυστυχῶς παρατηρούμε με λύπη, ὅτι στις τραγικές ἡμέρες μας, ὅπου προωθείται μια γιγαντιαία ἐπιχείρηση να ἀποβληθεῖ ο Χριστός ἀπὸ τη ζωὴ της ἀνθρωπότητας, ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία των κατ' ὄνομα χριστιανῶν μένουν πεισματικά ἀμέτοχοι του θεοφιλοῦς εορτασμοῦ της μεγάλης εορτής. Ο κοσμικός «εορτασμός» των Χριστουγέννων, με ἀποκορύφωμα το νυχτερινό «ρεβεγιόν», δεν τους ἐπιτρέπει να ἐκκλησιαστούν, να λατρεύσουν τον Σαρκωμένο Θεό, να Τον ὑμνήσουν με την θεσπέσια χριστουγεννιάτικη υμνολογία και να Τον ευχαριστήσουν για την ἀμετρη φιλανθρωπία Του, να ἀπεκδυθεῖ την θεία μεγαλειότητά Του και να γίνεῖ ἄνθρωπος για να μας κάμει θεούς.

Εἶναι ἀνάγκη λοιπόν, ὅσοι αἰσθανόμαστε συνειδητοὶ πιστοί, να ἀποκολληθούμε ἀπὸ το κοσμικὸ πνεῦμα και να εορτάσουμε το μεγάλο και κοσμοσωτήριο γεγονός της θείας Ἐνανθρωπήσεως με την ἀπαιτούμενη πνευματικότητα, στοχαζόμενοι το ἀσύλληπτο βάθος των θείων δωρεῶν, που ἀπορρέουν ἀπὸ αὐτό. Ο ἅγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος μας δίνει το ἔναυσμα της ὀρθῆς προσεγγίσεως της μεγάλης εορτής και τον τρόπο του σωστοῦ και θεοφιλοῦς εορτασμοῦ: «Τοῖνυνεορτάζομεν μη πανηγυρικῶς, ἀλλὰ θεϊκῶς. μη κοσμικῶς, ἀλλὰ υπερκοσμίως. Μη τα ἡμέτερα, ἀλλὰ τα του ἡμετέρου μάλλον δε τα του Δεσπότη. Μη τα της ἀσθενείας, ἀλλὰ τα της ἰατρείας. Μη τα της πλάσεως, ἀλλὰ τα της ἀναπλάσεως» (Ε.Π. 36,516)!

MISSING_ARG_ACCESS_TOKEN